

ОТЧЕТ

за изпълнението на Програма за дейности на НЧ „Проф. д-р Ас. Златаров 1927“ – с. Смилян за 2023 г.

Цел на дейностите на НЧ „Проф. д-р Ас. Златаров 1927“ – с. Смилян през 2023 г. бе утвърждаването на читалищната институция като общностен център не само в културно-просветно отношение, но и в контекста на съвременните изисквания на общността и Стратегическите цели и организацията:

- Утвърждаване на институцията като средищно място за жителите, гражданските организации, образователните институции и предприемачи от населеното място.
- Създаване на нови условия за развитие и утвърждаване на библиотеката при читалището като център за библиотечно-информационно обслужване на широк кръг потребители.
- Утвърждаване културната идентичност на селището чрез реализиране на краеведски и етнографски проучвания, представяне на традиционната култура, поминъчни традиции и производствените практики в селището и региона.
- Социална интеграция на уязвими групи от общността чрез предоставяне на образователни услуги в неформална среда, насърчаване на доброволчеството и солидарността.
- Засилване ролята на читалището в процесите на развитие на гражданското общество, участие разработването на местни стратегии и превръщането на читалището във фактор за обществено диалог по значими за с Смилян теми.

В оперативен план през 2023 г в работата си следвахме своите оперативни цели:

1. Развитие и обогатяване на културния живот и образователната дейност в местната общност.
2. Запазване на обичаите и традициите на местната общност и представянето им чрез средствата на изпълнителския фолклор и любителско изкуство;
3. Разширяване на знанията на гражданите и приобщаването им към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата, гражданското общество;
4. Възпитаване и утвърждаване на националното самосъзнание;
5. Осигуряване на достъп до информация.

Настоящият отчет следва приоритетите, залегнали в програмата за дейности за 2023 г.

Приоритет 1: Развитие и обогатяване на културния живот и образователната дейност в местната общност и партньорството с икономически активни заинтересовани страни от общността.

Оперирание и управление на Посетителски информационен център при читалището. Създаденият през 2007 г Посетителски информационен център е важен инструмент за осъществяване на образователни и екологични инициативи на местната общност, както и за осигуряване на адекватна информация за културата, историята, традициите, забележителностите и атракционите в с. Смилян и в района на Горното поречие на р. Арда. Той е единственият целогодишно работещ център за туристическа информация за посетителите в тази туристическа локация, обстоятелство важно поради разположението му на подхода към другите населени места в нейните граници. Предоставянето на информационни услуги е безплатно за туристите и се осъществява от служителите в читалището. Залата за обучения в Посетителски информационен център се превърна в ефективен инструмент за предоставяне на образователни услуги, свързани с

екология, биоразнообразие в Родопите и за провеждане на практически образователни ателиета по теми, свързани с българските традиции – направа на мартеници, място за работни срещи и за отбелязване на годишнини свързани със селището и читалището, провеждани в самостоятелно или в партньорство с други местни институции и организации. Центърът запази ролята си на логистичен център за провеждането на трите основни събития в годишния календар на селото – Фестивал на дивите цветя в Родопите и Фолклорен събор „Изворен глас” – Смилян през м. юни и Празникът на Смилянския фасул през м. октомври.

- Оперирание и управление на Етнографска сбирка „Смилянски фасул и традиционни родопски терлици“ при читалището.

Разположената на втория етаж в сградата на читалището Етнографска сбирка „Смилянски фасул и традиционни родопски терлици“ се утвърди като един от най-посещаваните туристически обекти в района на Горното поречие на р. Арда наред с пещера „Ухловица“ и НКЦ „Агушеви конаци в с. Могилица“. Тя е и мястото, където гости и посетители на селото получават информация за историята, поминъчните и културните традиции на селището. Посещаемостта ѝ продължава да се възстановява след двугодишния пандемичен период, като тази година достигна 3 254 посетители. Обектът вече присъства постоянно в образователните програми на българските училища, продължаваме да работим и с видео-връзки с български училища зад граница (Мадрид, Хага, Прага и Будапеща), за които проведехме онлайн видео-уроци за представяне на поминъчните и културни практики на Смилян и селищата от Горното поречие на р. Арда. За насърчаване посещаемостта периодично публикувахме видеа от етнографската сбирка, представяйки различни акценти, обявявахме дни с безплатен достъп по време на ученическите ваканции, както и на датите на част от националните празници – 3 март, 6 и 22 септември, и на 27 септември – Световен ден на туризма. Акцент в политиката ни е да насърчаваме посещенията на ученически групи от Родопите, като за такива от начален етап на образование посещенията са безплатни.

- Сътрудничество с образователни институции

С удовлетворение отбелязваме, че сътрудничеството ни с двете образователни институции в селото – ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ и ДГ „Дъга“ – е устойчиво във времето и продължава да се развива. Любителски състави, формации и индивидуални изпълнители от тези институции участват в събития от културния афиш на селището, а обучаемите в тях са и участници в образователните инициативи „Етнографски четения“, които провеждаме ежегодно вече пета поредна година.

През 2023 година читалището е партньор на Регионалния център на ЮНЕСКО за ЮИ Европа и НБУ по проект „Традиционните храни – живо наследство на Балканите“. Практиките на Смилян за опазване и популяризиране на местни традиционни храни намериха място в отделна статия в сборника на Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, озаглавен „Кулинарни традиции и културно-историческо наследство в малките населени места“.

- Услуги за предприемачи и селскостопански производители

През годината подкрепяхме и вече действащия културно-предприемачески проект „Пречиствателната“ в Смилян. Той е значим за предоставянето на възможност на децата от селото и региона да се запознаят с различни традиционни занаяти, а при интерес – да натрупат първоначални знания и умения в практикуването на такива. Все още, обаче, не сме намерили подходящата форма за партньорство с този смел и иновативен проект, което се надяваме да се случи през 2024 г.

През годината организирахме информационни срещи с икономически активни заинтересовани страни по теми „Промяна на регулаторната рамка за ЗП“, „Представяне на възможности за финансиране на МСП по отворени покани на действащи оперативни програми“ и „Национална програма а подкрепа на традиционни местни и регионални храни“.

Приоритет 2: Запазване на обичаите и традициите на местната общност и представянето им чрез средствата на изпълнителския фолклор и любителско изкуство;

През 2023 година читалището продължи да поддържа самодейните състави. Групата за изворен песен фолклор разшири репертоара си, изучавайки и представяйки нови песни. Участията й включват фолклорни конкурси и фестивали в гр. Батак, гр. Ардино, с. Ерма река, Национален събор на традиционния фолклор и овцевъдството - Рожан, Фолклорен събор „Изворен глас“. Клуб „Хоро Смиляна“ продължи да подготвя своя репертоар за участия предимно на местно ниво и въпреки реорганизацията през летните месеци (смяна на хореографа), наесен поднови репетициите и подготовката си със значително увеличен състав – детска формация с 18 участника и възрастни – 19 участника. Клубът за родопски диалект „Задявки“ беше с по-малочислен състав, но взе участие с представяния в 4 събития през годината. Самодейците и любителските състави при читалището участваха в общо 26 конкурса, фестивали и събори в страната, 2 национални, 6 регионални и 18 на общинско ниво. Към читалището през 2023 г работи Школа по рисуване с ръководител Валери Цветков. Работи на участниците бяха представени в рамките на 3 изложби – в Регионална библиотека „Н. Вранчев“ – Смолян, в Българския културен център в Кьолн и Коледна изложба в централното фоайе на читалището. През м. юни - саксофонистът Валентин Гешев гостува с концерт на откритата сцена пред читалището, а общественикът и писател Нидал Алгафари – представи новите си книги пред читатели от Смилян. През м. октомври художникът фотограф Константин Янев гостува с фото-изложба „Родопски етюди“.

Приоритет 3: Разширяване на знанията на гражданите и приобщаването им към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата, гражданското общество

- Създаване условия за развитие и утвърждаване на библиотеката при читалището като център за библиотечно-информационно обслужване на широк кръг потребители.

През 2023 г завършихме ремонтните дейности на читалнята в читалищната библиотека - кърпене на тавани, шпакловане, боядисване. Продължаваме да развиваме електронната картотека на библиотечните единици. Чрез спечелен проект към Министерство на културата фондът бе обогатен с 89 нови заглавия на стойност 1181.04 лв.

- Признание за работата на читалището за приобщаване на граждани и бизнес към достиженията

на науката и културните практики свързана с отглеждането на традиционни продукти и направа на местни храни бе **домакинството на първата изнесена извън Италия Годишна среща на международната мрежа „Бавни бобови“ (Slow Beans) към Slow Food International от 23 до 26 юни 2023 г.**, организиран в партньорство с Община Смолян, Кметство с. Смилян, Кооператив на производителите на Смилянски фасул и Слоу Фууд – България. В конференцията „Протеиновият преход и интелигентни стратегии за териториално развитие“ взеха участие 40 представители от 13 държави, а с научни доклади – лектори от Италия, Германия, Франция, Латвия, Албания, Чехия, НСОБ, Институт по ботаника при БАН, Български музеен борд. В организираното на 24 и 25 юни двудневно изложение-базар „Здравословни храни за нас и нашите деца“ се включиха 16 производители на храни от района на Горното поречие на р. Арда и Родопите и изложители от Р Северна Македония и област Лацио, Италия. Горди сме с привлеченото партньорство в изложението на Професионалната гимназия по туризъм – гр. Смолян и на Обединението на професионалните готвачи Chef's Club – Smolyan.

- Сътрудничество с други читалища и организации от района и страната при реализиране на инициативи за опазване, представяне и популяризиране на наследството на региона и ценностите на гражданското общество
- ✓ Инициативи за опазване, представяне и популяризиране на наследството на региона – представяне на Смилянския фасул като традиционна земеделска практика и жива кулинарна

НЧ „Проф. Асен Златаров-1927“ – с. Смилян
с. Смилян, ул. „Бреза“ 18; тел.: 0897961519; ел. поща: chitalishte_smilyan@mail.bg

- традиция на фестивалите „Кулинарното наследство на Тракия“ – Ивайловград, Куртово Конаре Фест, Фестивал на здравето и българският чесън – с. Долни Раковец, Община Радомир, Фестивал на Кестена - Община Петрич., Годишна среща на Slow Food International - Капанори, Италия;
- ✓ Приобщаване към ценностите на гражданското общество - участия в регионални и международни конференции: „За и против социалните мрежи“ - м. май, гр. Бурнийеки, Латвия; „Територия и продуктова идентичност“ – м. септември, гр. Златоград; м. октомври „Горното поречие на р. Арда – дестинация, опазваща и популяризираща природното наследство“ гр. Кърджали и „Местните общности – модели на устойчиво ползване и опазване на природните ресурси“ – гр. Петрич, Природен парк „Беласица“;
 - ✓ Солидарност с уязвими групи на обществото – организирахме 4 благотворителни кампании: „Подари родопско одеяло на бедстващ жител на Херсон“ – януари 2023
„Кампания в помощ на пострадалите от земетресенията в Турция и Иран . 7 февруари -31 март 2023 г.
„Шанс за Анастасия“ в подкрепа на семейството на онкоболна жена от Смилян август 2023 г.;
 - „Да подкрепим семейството на Митко“ – в помощ на семейството на активен читалищен самодеец, починал през 2018 г(декември 2023г.)

Приоритет 4: Възпитаване и утвърждаване на националното самосъзнание.

За реализирането на този приоритет читалището прилага три основни инструмента:

- Курсът лекции и практически доброволчески занимания „Етнографски четения“ – запознаване на подрастващите с обичаи от традиционния обреден календар и въвличането на деца и възрастни в краеведски и доброволчески дейности свързани с дати и обекти, включени в календара.
- Организиране на 4 станали традиционни за Смилян и Горното поречие на р. Арда събития:
- ✓ Гергьовден при лечебните извори край Смилян
- ✓ Фолклорен събор „Изворен глас“ – Смилян (надпяване, надиграване и разказвачи на истории на родопски диалект)
- ✓ Фестивал на дивите цветя в Родопите - популяризиране на растителното биоразнообразието в региона във връзка с традиционно и съвременно знание за използване на растенията в медицина, кулинария и мястото им в традиционната обредност.
- ✓ Празник на Смилянския фасул
- Нов инструмент, който използваме от 2023 година е инициативата „Лято с читалището през юли.

Приоритет 5: Осигуряване на достъп до информация.

Тази дейност читалището осъществява основно чрез използване на своите канали в социалните медии, където регулярно се публикува информация освен за читалищните дейности и инициативи, и информация, представляваща интерес за други заинтересовани страни от общността – за възможности за финансиране, за образование, за кариерно и личностно развитие. Жителите на селото могат да ползват интернет достъп в Посетителския информационен център, както и да получат материали за самообучение по дигитални компетенции, предоставени ни от Асоциация „Съвременни читалища“.

НЧ „Проф. Асен Златаров-1927“ – с. Смилян
с. Смилян, ул. „Бреза“ 18; тел.: 0897961519; ел. поща: chitalishte_smilyan@mail.bg

Управленски инициативи

В периода януари-февруари 2023 г съвместните усилия на Кметство – с. Смилян и Читалищното настоятелство дадоха резултат: сградата на читалището беше включена в проекта на Община Смолян за финансиране от НПВУ по мярка „Инвестиции в енергийна ефективност в сгради на културната инфраструктура“. На 21 декември 2023 г. проектът е одобрен за финансиране. Очаква се до края на м. март 2024 г Община Смолян да обяви обществена поръчка за избор на изпълнителни на дейностите – цялостно саниране на външни стени, доставка и монтаж на енергийно-ефективна дограма, изолация на покрив, доставка и монтаж на панели за ФЕЦ, които да запазват термопомпите за отопление а сградата и на соларни панели за топла вода. Реализирането на проекта ще реши основния проблем за отопляемост на сградата, който стои на дневен ред от 1990 година насам и се изостри особено в периода 2021-2022 с покачването цените на енергийните носители.

През м септември 2023 г. екипът на читалището се включи в подготовката на Концепцията за Комбинирани интегрирани териториални инвестиции BG16FFPR003-2.001-0072 "Развитие и целогодишно предлагане на устойчиви туристически продукти в Средните Родопи" с водещ партньор Регионално сдружение на научно-техническите съюзи - Смолян, в партньорство с НЧ "Проф. д-р Ас. Златаров 1927" - Смилян, НЧ "Христо Ботев 1892" - с Чокманово, Община Златоград и Община Чепеларе премина успешно през първа фаза на административно съответствие и допустимост.

Дейностите по проекта, касаещи читалището в Смилян, предвиждат създаване на Интерактивен образователен център за традиционни храни и земеделски практики, като за целта ще бъде възложено разработване на тематико-експозиционен план и план за организация на работата на бъдещия център, който ще се помещава в помещенията на бившето КВК, проектиране и изпълнение на ремонтни дейности, доставка на експозиционно оборудване и обзавеждане, разработка на игрофицирани образователни модули и тематични образователни приложения за различни възрастови групи, както и на кът за приготвяне на традиционни храни в рамките на образователни ателиета. Предвидени са обучения за бъдещия персонал в центъра и изграждането на зарядна станция за ел. велосипеди и ел. скутери. В момента се подготвят обществените консултации на проекта за КИТИ на 21.03.2024 г от 11.00 ч в зала 247 на Общинска администрация – Смолян и трябва да мобилизираме подкрепа от общността, за да стигне проекта до оценка по същество и поканна за разработване н пълно проектно предложение по програми „Региони в растеж“ и Развитие на човешките ресурси.

В заключение можем да оценим 2023 г. като успешна за работата на организацията, с нови направления в дейностите, но и със сериозни предизвикателства През 2024 година ще продължи да работи за реализация на своите стратегически цели за развитие, като акцент ще бъде поставен в намиране на финансиране за ремонт на вътрешните части на читалищната сграда, за да можем да посрещнем 100 годишния юбилей на организацията през 2026 година в напълно обновена сграда, предлагаща съвременни условия за работа и читалищни дейности.

с. Смилян,

02.03.2024 г.

Илия Годев, Секретар